

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

**HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY
WSI KIEŁCZYN WRAZ Z TERENEM, NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ
ZNACZNA ILOŚĆ ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH (KILKA
STANOWISK AZP)**

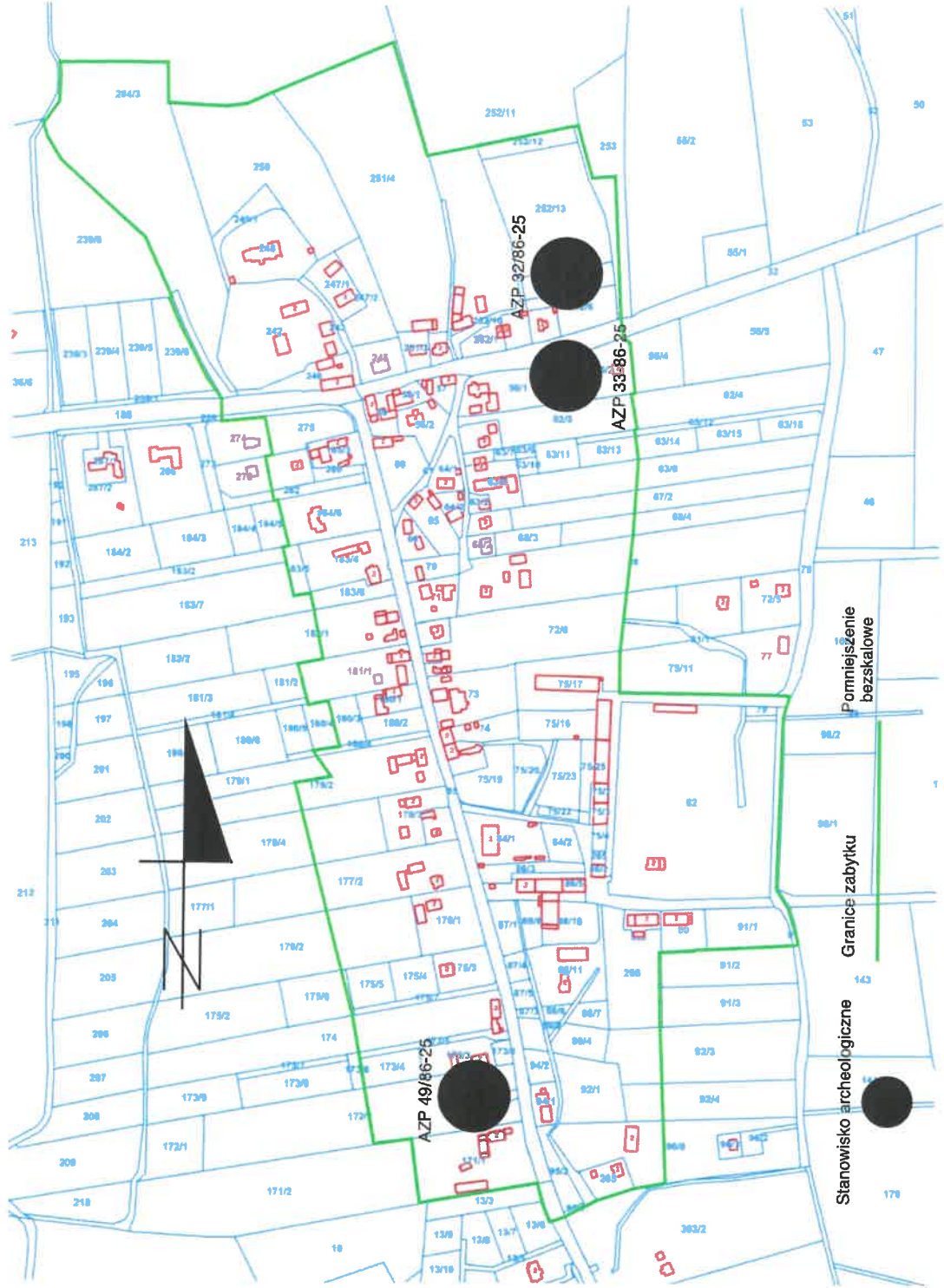
2. Czas powstania

XIII/XIV w.

3. Miejscowość

KIEŁCZYN

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: DOLNOŚLĄSKIE

powiat: DZIERŻONIOWSKI

gmina: DZIERŻONIÓW

6. Współrzędne geograficzne

50°48'28"N 16°38'37"E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: *Calcim* (1239 r.), *Kelczim* (1300 r.), *Koiftschen* (1392 r.), *Koiftschen* (1667 r.), *Keitschen* (1842 r.), *Koiftschen* (do 1945 r.), *Kielczyn* (1945 r.), *Kielczyn* (1946 r.)

HISTORIA:

Kielczyn należy do jednych z najstarszych wsi w powiecie dzierzoniowskim i został założony jeszcze w XIII w. Już w 1239 r. wymienia się proboszcza Kielczyna. W 1276 r. istnieć tu miała szkoła parafialna. W XIV w. Kielczyn znajdował się w posiadaniu członków rodu Sachsenkirch, będących świdnickimi patrycjuszami. Wówczas też we miejscowości istniał kościół, przebudowany na przełomie XIV i XV w. W 1654 r. właścicielem Kielczyna był Gabriel von Hund, zaś w 1740 r. starosta von Schindel. Po nim dobra przejął jego syn – George Rudolph von Schindel, zaś od 1779 r. Kielczyn należał do Marii Sophie von Wettin z domu von Schwand. Wówczas też w Kielczynie zamieszkiwało 194 mieszkańców, w tym 20 zagrodników i 14 chałupników. Na terenie wsi funkcjonował także jeden wiatrak. W XVIII w. gruntownie przebudowano pienrotny, zapewne XVII-wieczny dwór. W 1830 r. w Kielczynie wymienia się 44 domy, pałac, dwa folwarki, browar oraz wiatrak. W miejscowości zamieszkiwało wówczas 363 mieszkańców, w tym 156 katolików. Na terenie wsi czynnych było wówczas ponad 30 krosien tkackich. W II połowie XIX w. dobra w Kielczynie były własnością rodu Scharff, kolejno za weszły w skład majoratu, należącego do właścicieli pałacu w Żelaźnie – rodziny von Löbbecke. Stan taki pozostawał niezmienny aż do zakończenia II wojny światowej. Kielczyn zachował swój pierwotny układ ruralistyczny o cechach ulicówki, z zabudową mieszkalno-gospodarczą ulokowaną wzdłuż biegnącej przez wieś drogi. Swoiste centrum układu stanowią zabudowania dworsko-folwarczne z założeniem parkowym. Na skraju miejscowości znajduje się natomiast budynek kościoła wraz z przyległym omentarzem. W zabudowie mieszkalnej wsi przeważają zabudowania powstałe na przełomie XIX i XX w., reprezentujące skromne jednak założenia gospodarcze. W pobliżu kościoła zachowała się okazała, XVIII-wieczna plebania oraz – położony przy drodze, powstały na przełomie XVIII/XIX w. budynek dawnej gospody. Na terenie Kielczyna obserwuje się powstawanie nowej jednorodzinnej zabudowy, zlokalizowanej w zdecydowanej części na terenach dawnych zagonów gospodarczych.

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE:

- stanowisko 32/86-25 – ślad osadnictwa, e. kamienia; osada, neolit; ślad osadnictwa, pradziej;e;
- stanowisko 33/86-25 – skarb, 1618-1648, 100 monet
- stanowisko 49/86-25 – osada, późne średniowiecze

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura – załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

22 czerwca 2023 r.

mgr Jędrzej Musiał

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	KIEJŁCZYN	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	DZIERŻONIÓW		
3. Powiat	DZIERŻONIOWSKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		
ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:		ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA	
<ul style="list-style-type: none">- przekształcenia istniejącego układu ruralistycznego wynikające z dużego rozwoju zabudowy usługowej i mieszaniowej oraz infrastruktury użytkowej;- modernizacja istniejącej, historycznej zabudowy z wykorzystaniem materiałów i rozwiązań ahistorycznych;- brak działań zmierzających do zachowania historycznych budynków gospodarczych i ich rozbiórki;- brak działań związanych z zachowaniem elementów i układu pałacowo-parkowego z folwarkiem		POSTULATY KONSERWATORSKIE	
POSTULATY KONSERWATORSKIE:		ŹRÓDŁA I LITERATURA	
<ul style="list-style-type: none">- zachowanie charakterystycznych cech układu ruralistycznego, objętego ochroną konserwatorską;- w przypadku nowych inwestycji zachowanie cech typowych architektury regionalnej, tj. bryły, formy elewacji i kształtów dachów, materiałów wykończeniowych;- modernizacja istniejącej zabudowy mieszkalno-gospodarczej z poszanowaniem substancji zabytkowej, bryły i formy;- lokowanie nowej zabudowy mieszkalnej w linii zabudowy historycznej; - zachowanie historycznej zieleni wiejskiej, zwłaszcza elementów dawnego parku pałacowego;- zachowanie jako dominanty w krajobrazie architektonicznym wsi wieży kościoła Narodzenia NMP;- eliminacja elementów ahistorycznych, powstałych po 1945 r. niewpisujących się w historyczny układ ruralistyczny;- lokowanie nowych obiektów handlowych i usługowych możliwie poza granicami układu ruralistycznego;- prace ziemne w obrębie stanowisk archeologicznych, wymagają prowadzenia badań archeologicznych.			

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- przekształcenia istniejącego układu ruralistycznego wynikające z dużego rozwoju zabudowy usługowej i mieszaniowej oraz infrastruktury użytkowej;
- modernizacja istniejącej, historycznej zabudowy z wykorzystaniem materiałów i rozwiązań ahistorycznych;
- brak działań zmierzających do zachowania historycznych budynków gospodarczych i ich rozbiórki;
- brak działań związanych z zachowaniem elementów i układu pałacowo-parkowego z folwarkiem

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- zachowanie charakterystycznych cech układu ruralistycznego, objętego ochroną konserwatorską;
- w przypadku nowych inwestycji zachowanie cech typowych architektury regionalnej, tj. bryły, formy elewacji i kształtów dachów, materiałów wykończeniowych;
- modernizacja istniejącej zabudowy mieszkalno-gospodarczej z poszanowaniem substancji zabytkowej, bryły i formy;
- lokowanie nowej zabudowy mieszkalnej w linii zabudowy historycznej; - zachowanie historycznej zieleni wiejskiej, zwłaszcza elementów dawnego parku pałacowego;
- zachowanie jako dominanty w krajobrazie architektonicznym wsi wieży kościoła Narodzenia NMP;
- eliminacja elementów ahistorycznych, powstałych po 1945 r. niewpisujących się w historyczny układ ruralistyczny;
- lokowanie nowych obiektów handlowych i usługowych możliwie poza granicami układu ruralistycznego;
- prace ziemne w obrębie stanowisk archeologicznych, wymagają prowadzenia badań archeologicznych.

ŹRÓDŁA I LITERATURA:

- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, Breslau 1830.
- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
- *Słownik geografii turystycznej Sudetów*, T. 20, *Masyw Ślęży, Równina Świdnicka, Kotlina Dzierżoniowska*, red. M. Staffa, Wrocław 2005.
- Zimmermann F. A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, Bd. 5, Brieg 1785.

Kartografia

- *Messtischblatt Weizenrodau 3014 [Neue Nr 5165]*, 1932 r

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

22 czerwiec 2023 r.

mgr Jędrzej Musiał

